

УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ,
НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ
ОДЕСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

ОДЕСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЦЕНТР
УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

НАРОДНА АКАДЕМІЯ ТВОРЧОСТІ

II ЗАСІДАННЯ

ДО
22-ОЇ РІЧНИЦІ
НЕЗАЛЕЖНОСТІ
УКРАЇНИ

ОДЕСЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ

**УПРАВЛІННЯ КУЛЬТУРИ І ТУРИЗМУ,
НАЦІОНАЛЬНОСТЕЙ ТА РЕЛІГІЙ**

НАКАЗ

6 серпня 2013 р.

м. Одеса

№ 297

Про проведення II засідання
Народної академії творчості

З метою збереження та розвитку народних художніх промислів, залучення широкого кола народних майстрів Одещини до відтворення і популяризації народно-ужиткового мистецтва, згідно з планом роботи Одеського обласного центру української культури

НАКАЗУЮ:

1. Одеському обласному центру української культури (Вітос В.Г.) організувати та провести 21-22 серпня 2013 року в приміщенні II засідання Народної академії творчості за адресою Одеського обласного центру української культури (м. Одеса, вул. Польська, 20).
2. Затвердити програму та склад оргкомітету (додаються).
3. Начальникам відділів культури і туризму райдержадміністрацій відрядити 21-22 серпня 2013 року до м. Одеса методистів районних (міських будинків культури), майстрів декоративно-ужиткового мистецтва, майстрів народної творчості.
3.1. Витрати на відрядження віднести за рахунок сторони, що відряджає.
4. Контроль за виконанням наказу покласти на заступника начальника управління Олійник О.В.

Начальник управління

В.М. Станков

ПРОГРАМА ПРОВЕДЕННЯ НАРОДНОЇ АКАДЕМІЇ ТВОРЧОСТІ (II ЗАСІДАННЯ)

21 серпня 2013 року

(м. Одеса, вул. Польська, 20)

10.00 – 10.30 Заїзд та реєстрація учасників НАТ

10.00 – 18.00 Майстер-класи:

- «Символи світобудови, рослинна символіка орнаментациі української сорочки та рушників» (проводить Валентина Сергіївна Штельмах, голова Клубу шанувальників народного мистецтва ім. О. Штельмаха «Обереги» (м. Іллічівськ)
- «Традиційна народна іграшка» (проводить Олена Олександрівна Овчиннікова, стипендіат обласної премії ім. Р. Палецького 2011 та 2013 рр. в номінації «Народна іграшка», м. Одеса)
- «Ліплення свищиків з глини» (проводить Казямир Віталій Олександрович, майстер-кераміст, м. Одеса)
- «Петриківський розпис» (проводить Алла Григорівна Діасамідзе, стипендіат обласної премії ім. Р. Палецького 2013 року в номінації «Декоративний розпис», м. Іллічівськ)
- «Соломоплетіння» (проводить Марія Андріївна Космикова, стипендіат обласної премії ім. Р. Палецького 2013 року в номінації «Соломоплетіння», с. Великодолинське Овідіопольського р-ну)
- «Художній розпис тканини» (проводить Ліана Петрівна Серьогіна, художник, м. Одеса)

22 серпня 2013 року

(м. Одеса, вул. Польська, 20)

11.00-13.00 Конференція «Збереження і розвиток традиційного народного мистецтва на Одещині» (за участю майстрів декоративно-прикладного та образотворчого мистецтва Одещини)

14.30 Мистецька вітальня до 22-ої річниці Незалежності України «Вінок Україні сплітаю з талантів рідного краю».

В програмі:

- урочисте відкриття обласної виставки «Мистецький розмай» (декоративно-прикладне та образотворче мистецтво Одещини);
- святкова концертна програма «Україну пісню величаємо»

«Символи світобудови, рослинна символіка орнаментатії української сорочки та рушників»
(проводить Валентина Сергіївна Штельмах,
голова Клубу шанувальників народного мистецтва
ім. О. Штельмаха «Обереги» (м. Іллічівськ))

Традиційний одяг виразно розкриває специфіку конкретного етносу, особливості його матеріальної та духовної культури. Національний костюм поряд із забезпеченням фізичного існування людини задовольняв її різноманітні соціальні потреби. Завдяки своїй символічній завантаженості костюм, будучи матеріальним витвором, виконував функції, властиві феноменам духовної культури. Багатоманітність символів та варіантів їх поєднання безпосередньо пов'язана з призначенням костюма, а його символіка - важлива складова національних традицій. Знакові функції передають уявлення про навколишній світ і людину в ньому, регламентують буденний, святковий, обрядовий одяг, естетичне вирішення одягу, певних соціальних груп, норм і правил користування одягом залежно від віку, статі, сімейного стану, особистих смаків тощо.

Етнічна символіка вказує

на належність людини до певної нації. Наприклад, козацьке вбрання довгий час усвідомлювалось як національне, селянське вбрання, особливо жіноче, також вважалося українським костюмом.

Регіональна символіка передається символами, що належать до числа етнічних, але сприймаються як такі лише певною частиною нації: це особливості окремих видів костю-

ма (наприклад, жіночі керсетки Наддніпрянщини відрізнялися від камізельок Яворівщини чи карпатських кептарів); способи носіння одягу, особливості декоративно-художніх елементів костюма тощо.

Статева символіка костюма вказувала на особливості чоловічого та жіночого одягу, що повинні підкреслювати сутність жінки чи чоловіка. Наприклад, жіночий одяг мав підкреслювати повноту і зріст фігури (як розуміння ідеалу жіночої краси) за допомогою декоративно-художніх засобів, зокрема символів родючості чи жіночності.

Вікова символіка перш за все виявлялася в кольоровій гамі жіночого вбрання, підкреслювалась окремими елементами чоловічого одягу (пояс, шапка, палиця), особли-

востями зачіски, вусами й бородою.

Обрядову символіку костюма часто виражали окремі його компоненти: хустка або рушник на сватанні, крижмо на родинах, біла або чорна хустка на похороні тощо. Особливою магічною силою володіли речі, виготовлені власними руками. Наприклад, молода сама шила сорочку нареченому. Стабільність способу забезпечення обрядових функцій одягу сприяла перетворенню деяких з них на етнічні символи.

Національна жіноча та чоловіча біла сорочка - символ здоров'я, краси, щасливої долі, родової пам'яті, порядності, чесності, любові, святковості - оберіг.

Символіка вишивки залежала від того, кому призначалося вбрання: парубкові, нарече-

ному, чоловікові, хлопчику, дівчині, заміжній жінці.

Сорочки виготовлялися з домотканого лляного чи конопляного, пізніше - з купованого полотна. На Поділлі, Буковині, Придністров'ї полотно домашньої роботи ткали з бамбуку - купованих бавовняних ниток чи пряжі, а на Півдні - з шовку - сирцю.

Було чимало типів традиційних сорочок за кроєм, формою, використанням матеріалів, а також за семантикою кольорів: подільський, галицький, поліський, волинський, наддніпрянський, полтавський, гуцульський, буковинський, лемківський, слобожанський тощо. Усі типи сорочок присутні на Одещині і частково представлені у нашій збірці.

Символіка вишивки часто густо складалася з двох частин: історичної (родової) і прогнозуючої (побажання щастя, загадування майбутнього, продовження роду тощо).

На вишиванках застосовувались традиційні символічні орнаменти: геометричні (вважаються найдавнішими), рослинні, зооморфні. Іноді типи орнаментів поєднувалися з переважанням одного з них. Символіку форм конкретизувала символіка барв залежно

від регіональних особливостей та призначення сорочки. Але сама сорочка була неодмінно білою: білий - милий.

Символічний образ сорочки - вишиванки часто зустрічається в народних піснях (козацьких, чумацьких, бурлацьких) про кохання, родинне життя.

Народ ставився до вишиванок як до святинь. Сорочки передавалися від покоління до покоління, з роду в рід, береглися як реліквії.

Рушник — один з найдавніших обрядових та побутових речей слов'янського народу. Він мав символічне значення. Рушник — це дорога життя, з змістовим кодом, що міститься у символах на вишивці. Це космічна дорога (рушати, рушили, руш-рух). Рушники збереглися у музеях починаючи з 18 століття. Все життя українців пов'язане з рушниками. Рушник, як дорога життя, супроводжувала людину протягом всього часу: від народження і до смерті.

Рушники існували двох видів: обрядові та побутові. Побутові, або кілкові (бо їх чіпляли на кілочок), повсякденні, використовувалися для витирання рук (ручники), обличчя (утиральник, утирач, стирач), для витирання посуду,

скотарські. Ці рушники вишивались не так яскраво як обрядові, мали більш скромний та простий орнамент.

Обрядові рушники грали велику сакральну роль у житті наших пращурів. Вони відзначали визначні події життя нашого народу. Кожній події відповідав певний рушник, наповнений особливим сакральним змістом.

Обрядові ділилися на “родильні”, з рушничком приходили до породіллі вшанувати появу нової людини, повивальні (крижма), ними обмотували новонароджену дитину після хрещення в церкві, в таких рушниках кодувалось побажання щасливої долі. Немовля підросло і трималося за один кінець рушника, щоб встати, а потім ходити. З трьох років рушнички вишивалися окремо для дівчат і хлопчиків. На дівчачих, їх називали “росяночками”, вишивали стежкою, а на ній цвіт яблуні, вишні, нижче ромашки і незабудки, між ними листочки барвінку і вишні. Хлопчакові “грайлики” вишивались стежкою, посередині чорнобривці, збоку волошки і синій барвінок, а між ними листочки дубу. Ще були “підліткові” і “дівочі”.

“Весільні” рушники кожна

дівчина готувала сама. До весілля вишивалось до 40 рушників. Рушником перев'язувались свати навхрест один одного через праве плече під ліву руку. Рушником перев'язувались руки молодим під час заручин. На рушник ставали молоді, що одружувались, він символізував щасливу дорогу їхнього сумісного життя. Рушником з хлібом зустрічали молодих. На ньому різали весільний калач. Рушником пов'язували молоду на поясі, це був оберіг її материнської дітородної функції.

“Дарункові” рушники – ними вшановували дорогих гостей, їх дарували родичам, друзям та майстрам. Ними перев'язували кумів і гостей, запрошених на родини, їх дарували бабусі-повитусі.

“Поховальні”. Вони використовувались під час поховання померлого. Ними накривалась труна з померлим у церкві, труна опускалась на декількох рушниках у яму і накривалась ними навхрест, рушником пов'язувалась хорумва, яку несли з церкви з труною, пов'язувався хрест на могилі померлого. Вишивка на таких рушниках була більш драматичною в основному вишита чорними нитками, інколи з використанням червоних і білих.

Ще існували покутні, які вішались на Покутті, ними обвішувались, прикрашались ікони. Обрядові, які використовувались у циклі святків: Різдво, стрічання весни, сіяння, обжинки тощо. Охоронні, як обереги від біди та навали, від злого ока. Ними пов'язувались хлопці, які випроводжались на війну чи службу, чоловіки, які йшли у похід. В них кодувалось побажання на удачу, захист від смерті і поранень, та сподівання на щасливе повернення додому.

Рушники були мальовані, вишиті, ткані. В основі полотна було льняне та конопляне.

В основному на рушниках вишивались геометричні, рослинні, зооморфні, антропоморфні орнаменти. Вагоме значення мала кольорова символіка. Всі узори мали спільний чорний колір, а інші кольори залежали від місцевості: полтавська область – червоний, івано-франківська – жовтий, чернігівська – зелений. Але всі вони мали одне значення: червоний – любов, чорний – смуток, зелений – весна, оновлення. Двотонні – червоний-чорний; червоний-синій. Однотонні. Багатоколірні.

«Традиційна народна іграшка»

*(проводить Олена Олександрівна Овчиннікова,
стипендіат обласної премії ім. Р. Палецького 2011 та
2013 рр. в номінації «Народна іграшка», м. Одеса)*

Для створення ляльки-мотанки наші пращури використовували підручний матеріал. Все, що траплялося в домі з текстилю і було не потрібне, йшло в діло: шматки старої сорочки, постелі, старий одяг, який залишився з діда-прадіда, стрічки, намисто або ж сухі квіти, ягоди тощо. Рекомендую усім новачкам поритися у шафі і вибрати речі, які викинути шкода, а носити не будеш. Гарно підходять дитячі речі: сорочки чи спіднички, старі скатерті, серветки. Не треба відразу бігти до магазину і витратити гроші на покупку нової матерії, бо це не головне у створенні ляльки-мотанки.

Спідниця, фартушок і корсетка (жилетка) - будь-які несіпучі тканини, які вам до вподоби, старе дитяче плаття, шматок від скатертини, від вовняної хустки тощо.

2. Розстеляємо тканину для голови на столі, складаємо краями до середини, ширина складеної тканини буде висотою голови ляльки.

3. Далі скручуємо тканину, це і буде основа для голови ляльки-мотанки. Доречі, з боків скрутки видно спіраль - символ безкінечності життя.

4. Отриману скрутку туго перемотуємо нитками, злегка стягуючи. Чим тугіша буде голова - тим краще намотувати хрест.

Найголовніше це те, щоб процес виготовлення приніс вам задоволення. Рекомендую також увімкнути спокійну музику. А якщо ви хочете, щоб ваша лялечка була для вас ще й оберегом, не полініуйтеся і знайдіть записи молитов, чи мантр, чи богослужінь, які відповідають вашій вірі. Отримайте грандіозну релаксацію від слухання, споглядання і цікавої роботи. Отже, починаємо.

1. Викладаємо на столі все, що знадобиться для виготовлення ляльки-мотанки:

- для голови - шматок м'якої тканини, наприклад у мене (на фото) стара гарусова хустка, підійде пеленка чи рушник, чи стара наволочка;

- для рук і нижньої спідниці - ситцеву тканину, у мене - магазинний рушник під вишивку, підійдуть дитячі платтячка, сорочечки, тощо;

5. Для обмотування голови виберіть тканину яка не просвічується, але і не дуже цупка, тоді голова буде охайною і без складок.

6. Кладемо скрутку на клаптик посередині, ближче до низу; накриваємо верхнім кутком тканини і тримаючи скрутку загортаємо всі складки тканини назад.

7. Передня частина голови повинна бути гладенькою, по можливості без складок.

8. Беремо голову у ліву руку, а правою обмотуємо ближче до скрутки - формуємо шию.

9. Далі беремо нитки для намотування хреста. Взагалі, наші прабабусі намотували простий однотонний хрест чорного або червоного кольору. Чорний колір - жіноча енергія, спокій, вода, ніч, Луна (місяць). Червоний - чоловіча енергія, активна, Сонячна, пробивна.

Під час намотування сакрального хреста, голову

ляльки-мотанки тримаємо лівою рукою, а намотуємо нитки правою, і тільки за годинниковою стрілкою. Взагалі, будь-які частини ляльки намотуються тільки за годинниковою стрілкою.

Обмотуємо ниткою шию ляльки, щоб закріпити нитку. Далі виводимо нитку посередині голови назад.

10. Обмотуємо голову і повертаємось наперед.

11. Таким чином, ми ніби обмотуємо половину голови.

12. Далі заводимо нитку через задню частину голови на іншу (ліву) частину шиї, і виводимо нитку наперед.

13. Тобто, ми обмотали одну частину голови (справа), а тепер обмотуємо іншу частину (зліва), і не забуваємо мотати тільки за годинниковою стрілкою.

14. Пам'ятайте, головне у створенні ляльки-мотанки це спокій і радість, така собі спокійна радість.

15. Тож дихаємо глибоко і продовжуємо. Якщо вас задовольняє вертикальна намотка, обмотуємо нитку декілька разів навколо шиї ляльки, і переходимо до горизонтальної намотки.

Виводимо нитку ззаду голови і умовно приміряємо де буде

проходити лінія намотування.

У деяких майстрів горизонтальна лінія досить високо, в інших - майже внизу. Мені здається, що принципової різниці немає, робіть як вам зручніше.

16. Притримуючи нитку великим пальцем правої руки, намотуємо нитку горизонтально за годинниковою стрілкою.

17. Намагайтеся намотувати так, щоб нитки лягали одна біля одної, а не одна на одну. Для новачків підійдуть більш товсті нитки. Хоча, я починала із звичайних швейних ниток, тут головне не квапитись.

18. Коли ви намотали достатню кількість горизонтальних витків, виводимо нитку по-

зад голови, опускаємо її до шиї та закріплюємо (намотуємо 5-7 витків навколо шиї) нитку обриваємо або обрізаємо.

19. Взагалі, можна залишити і таку заготовку для ляльки. Але, рекомендую всім пройти шлях до кінця.

20. Беремо нитку іншого кольору. Якщо у вас тканина для голови ляльки-мотанки кольорова, можете сміливо брати білу нитку, виходить гарне поєднання.

Закріплюємо нитку на шиї ляльки (5-7 витків). І виводимо її з лівої сторони вертикальної чорної лінії. Намагайтеся класити витки один біля одного. Доречі, не бійтеся поправляти роботу, можна нігтиком підсувати нитку.

21. Намотуємо зліва бажану кількість витків, і виводимо нитку позад голови. Доречі, кількість витків потрібно рахувати, бо на готовій роботі один-два зайві витки будуть помітні. Рекомендую брати однаково кількість витків, наприклад: тільки сім або тільки п'ять, тоді ви не заплутаєтесь.

22. Коли зліва намотали достатньо, виводимо нитку позаду і переходимо на іншу сторону.

23. Тепер намотуємо з правої частини вертикальної чор-

ної лінії. Після закінчення, нитку закріплюємо навколо шиї.

24. Далі переходимо на горизонтальну лінію. Спочатку намотуємо червону нитку над чорною.

25. Доречі, деякі майстрині намотують горизонтальний виток тільки над центральним кольором. Виглядає цікаво.

26. Потім намотуємо червону нитку під чорною горизонтальною лінією, виводимо нитку позаду голови ляльки і закріплюємо на шиї, нитку обрізаємо чи обриваємо.

27. Тепер ви можете собою пишатися - у вас в руках справжня українська народна лялька-мотанка із сакральним хрестом. Доречі, є багато різних способів намотування хреста. Я вважаю, що кожен спосіб намотування має право на існування, і не можна вважати якийсь один найбільш правильним.

Голова ляльки готова.

Тепер будемо її наряджати. Для нижньої спідниці підійде будь-яка тканина. Можна взяти білу і прикрасити її понизу тасьмою.

Беремо відрізок тканини, обгортаємо ляльку, фіксуємо тканину біля шиї (примотуємо ниткою).

28. Для рук можна взяти

таку ж тканину чи іншу. Складаємо тканину краями всередину (як для голови) або скочуємо трубочкою, підігнувши край. Фіксуємо ниткою, відділяючи долоні ляльки.

29. Примотуємо руки до шиї ззаду тулуба. Примотувати треба навхрест.

30. Далі, одягаємо нашій лялечці спідничку. Довгенький клаптик тканини призбируємо навколо талії ляльки, можна, для зручності, спочатку призібрати спідничку на нитку, а потім примотати до ляльки.

31. Фартушок - невід'ємна частина української ляльки-мотанки. Це ознака господині. Фартушків може бути декілька, наприклад: більший однотонний, а поверху менший кольоровий.

Деякі майстри корсетку не роблять, а просто обмотують груди і талію стрічкою, нитками чи тасьмою.

32. Тканину для корсетки складаємо навпіл, розрізаємо посередині до лінії згину, і в сторони десь по пів сантиметра. Якщо шия товста, бокові розрізи робимо глибші.

33. Одягаємо нашій лялечці корсетку і фіксуємо її поясом. Поясом може бути товстіша нитка, стрічка, сплетена з ниток косичка, тасьма, вузенький клопоть тканини, тощо.

34. Залишилось пов'язати хустинку. Можна спочатку пов'язати білу, чи однотонну хусточку, а поверх кольорову.

35. Лялечка готова.

«Ліплення свищиків з глини»

*(проводить Казимир Віталій Олександрович,
майстер-кераміст, м. Одеса)*

Мистецтво кераміки було одним із перших зародків технічної майстерності на зорі людської культури, про це свідчать численні знахідки і дослідження археологів. Ще за часів трипільської культури гончарні вироби виготовляли і застосовували не тільки в щоденному побуті, а й при обрядових та ритуальних дійствах.

Гончарство вважається одним із найпоширеніших народних ремесел.

Гончарний круг вважали символом магічного кола - універсальної вселенської форми, сонця, циклічності світоладу, а гончарна піч уявлялась горнилицею стихій, де в земних умовах відбуваються містерії взаємодії першоелементів природи і перетворення матерії.

Вихідним матеріалом для виготовлення керамічної продукції є глина. Глина не лише старий, як світ, матеріал, але й вельми сучасний. Нині, завдяки властивості витримувати високі температури, вона в композиції з іншими матеріалами використовується для створен-

ня ракетних двигунів. Зелена чи блакитна глина, яка дійшла до нас з далеких часів, з успіхом застосовується у народній медицині. Та попри все, ця пластична речовина дозволяє людям від покоління до покоління передавати радість творчості.

Головне у цій справі – «відчувати глину пальцями, руками, відчувати її пластику і тепло».

Перед початком роботи її обробляють, надають однорідності, ліквідують прошарки, прожилки, великі частинки (грудки, камінці, шматки вапна). У всіх своїх частинах глина повинна мати однаковий склад і будову, а, значить, і однакову пластичність, інакше під час подальшої обробки вона легко ушкоджуватиметься і не буде достатньо міцною і рівномірно забарвленою.

Обробка глини починається із замочування. Глину за-

мішують з водою для утворення пластичного тіста. Далі глину потрібно вимісити на дошці, витискаючи з неї зайве повітря. Після такої обробки, крім однорідності, підвищуються липкість та тягучість, що так потрібні для виготовлення тонких виробів.

Глиняна іграшка - особливий вид народної творчості. Вона не завжди була призначена тільки для гри. А частіше за все була прикрасою народного побуту - мала побутова скульптура. Як правило, в ній поєднувалось мистецтво пластики і живопису, що робить ці предмети неповторно виразними. Образи іграшок прості, оригінальні і дуже яскраво виражають уявлення майстрів про світ, природу, людей.

Іграшку робили майже всюди, де була глина і займались гончарством. Вона довгий час була другорядною справою в гончарному виробництві, час-

то ліпили її не гончарі - чоловіки, а жінки і діти - разом з тарілками, горщиками тощо. По-малу, в окремих місцях, глиняна іграшка стала самостійним промислом і все більше призначалась не для гри, а ставала мистецтвом, творчістю народних майстрів.

Багатьма поколіннями гончарів відпрацьовувались про-

фесійні операції в роботі з глиною, вивірялись засоби ліплення, а з ними народжувались найбільш виразні і узагальненні форми іграшки. Самі вдалі знахідки передавались від художника до художника, так що з часом глиняна іграшка набула ряд стійких засобів, образів, сюжетів.

В глиняній іграшці порів-

няно небагато сюжетів: жіноча фігура, кінь. Пташка, вершник, олень, ведмідь. Вони характерні для мистецтва всіх народів, але ніколи не повторюються точно в різних ремісничих центрах. Кожний художник міг змінювати ці теми в міру своєї фантазії, обдарованості, смаку і уяви.

Сучасна глиняна іграшка - частина прикладного мистецтва, його історії і сьогodнішніх пошуків. Вона поетична, повна гумору, почуття радості і повноти життя.

Матеріали і інструменти: глина, стеки, дошка, зразки іграшок - свистків.

Багато глиняних іграшок є свищиками. Іграшку всередині роблять пустою, а свищик маскують в які-небудь деталі. Іноді іграшку виготовляють під форму свистка.

Прості свищики ліпляться так, як господині ліплять вареники. Катають глиняну кульку, розкачують корж, складають вдвоє - і пташина основа свищика готова. Залишається виліпити головку. Так можна виліпити качку, півника чи курочку. Витягнути морду - буде кінь. Доробити роги - олень, коза чи баран... Чим більша уява майстра, тим різноманітніші його свищики.

«Петриківський розпис»

(проводить Алла Григорівна Діасамідзе,
стипендіат обласної премії ім. Р. Пальцького 2013 року
в номінації «Декоративний розпис», м. Іллічівськ)

Яскравою сторінкою увійшов декоративний розпис в історію культури українського народу. Початок свого розвитку цей вид народного мистецтва бере з настінного малювання, поширеного з давніх часів у селах України. Протягом тривалого часу в кожній місцевості вироблялись свої прийоми і технічні засоби зовнішнього оздоблення сільських будівель, хатнього інтер'єру, речей побуту. Залежно від цього, у кожній місцевості поступово створився свій усталений характер орнаментальних мотивів, образи яких нав'язано щедрою українською природою і, мабуть, ще щедрішою фантазією народних майстрів.

Оволодіти технікою декоративного розпису не важко. Для цього потрібно мати чистий цупкий папір (найкраще - ватман), акварельні чи гуашеві фарби, кілька саморобних пензликів, склянку води, куряче яйце і палітру.

Перед початком роботи всі фарби зволожують, щоб вони стали м'якими і легко брались

на пензлик. На палітрі змішують їх, створюють кольори. Готують яйце: відокремлюють білок і у фарфорову чашку кладуть тільки жовток. Далі, чистим пензлем, змоченим у воді,

набирають фарбу і жовток (суміш швидко змішується) і роблять мазок на папері.

Пензлики обов'язково мають бути саморобними: із котячих шерстинок, які збирають у пучечок і туго прив'язують звичайною ниткою до дерев'яного держальця. Такі пензлики добре набирають фарбу і легко підкоряються ледь помітному руху руки під час малювання. Котячі шерстинки вистригають під лапками або на шийці (під головою) тварини, де шерсть найпухкіша. Пучечок для пензля набирається із двох - трьох вистригів. Спершу новий сухий пензлик має вигляд квачика (віничка), але поступово його доводять до потрібної форми, вибравши зайві волосинки. У зволоженому стані всі волосинки пензля збираються в гострий кінчик.

Щоб зберегти правильну форму пензлів, після роботи їх миють з милом, промивають чистою водою і загортають у м'який папір.

Для опанування техніки декоративного розпису необхідно оволодіти чотирма типами мазка, традиційні назви яких «гребінчик», «зернятко», «горішок» та «перехідний мазок».

«Гребінчик» - це мазок, що починається з потовщення, яке робиться натисканням пензля і закінчується «тоненьким вушиком», який малюється легким дотиком кінчика пензля. Покладені поряд кілька

таких мазків нагадують гребінець. Гребінчиків мазок може бути і коротким, і видовженим, ним малюють пелюстки, листя і трави різноманітної форми.

«Зернятко» - мазок, який починається з найлегшого дотику і закінчується найсильнішим натиском. Якщо такі мазки покладені по обидва боки стеблини вістрям назовні, зображення нагадує колосок, звідси пішла і назва мазка «зернятко».

«Горішок» - складається із двох гребінчикових мазків, вигнутих вівлунками і покладених один проти одного. Заповнивши між південками порожнє міс-

це гребінчиковим або двома - трьома зернятковими мазками, матимемо форму, подібну до лісового горіха, звідки йде його назва. Ним малюють квіти, пуп'янки, зав'язі.

«Перехідний мазок» - накладається одним пензлем, але двома фарбами. При цьому фарби розмішуються до густоти сметани, сухий пензель змочують спочатку в одну фарбу, а потім у другу. Таким чином, один колір плавно переходить в інший не змішуючись. Фарби не рідкі, розведені на яєчному жовтку, тому вони не зливаються, а лише проглядають одна з-під одної, створюючи дивовижні переходи від одного кольору до іншого, яких не можна досягти іншими прийомами.

«Соломоплетіння»

*(проводить Марія Андріївна Космикова,
стипендіат обласної премії ім. Р.Палецького 2013 року
в номінації «Соломоплетіння»,
с. Великодолинське Овідіопольського р-ну)*

Тисячі років тому люди почали обробляти землю і вирощувати злакові культури. З того ж часу гнучкі стебла соломи почали використовувати у господарських потребах. Овіяна вітрами, омиа дощами, напоєна сонцем, золотиста соломка - чудовий матеріал для створення різних декоративних та ужиткових речей. Капелюшки, кошики, іграшки, квіти, янголята, різдвяні павуки, зірочки - цей перелік можна продовжувати наскільки вистачить фантазії майстра.

Соломку можна робити з будь-яких злаків, але найкраща - з жита. Житня соломка - найгнучкіша, що важливо для плетіння, а також має найдовший проміжок між «суглобами» стебла - міжвузля. Збирати жито потрібно в період, коли воно половіє, коли колос ще не налився і стебло має трохи зеленуватий відтінок. Зібране у цей час жито буде м'якшим в роботі. Стебла зрізують під корінь і ставлять сушитися надворі. По-

трібно, щоб дощ кілька разів намочив його, а сонечко просушило, таким чином жито вибілюється, набуває чистого золотистого кольору. В народі кажуть: «От дощ сіно вибілів». Слідкуйте, щоб жито не поцвіло. Якщо часто дощить - потрібно сховати жито і просушити.

Можна вибілити жито і сучасним способом - занури-

ти вже порізану соломку в 15% розчин перекису водню на 15-20 хв. Потім добре прополоскати у воді.

З висушеного і вибіленого дощем жита зрізають колос, щоб на нього не зазіхали пташки та миші. У такому вигляді жито може зберігатися в сухому місці кілька років.

До початку роботи жито потрібно порізати - видалити міжвузля стебла, а потім посортувати соломку за товщиною. Кращою вважається найтонша соломка, взята з найвищої частини стебла - перед колосом. Вона довга, роботи з неї - ніжні, вишукані.

Для створення будь-якого виробу знадобляться: підготовлена соломка, посудина з водою, капронова нитка, шматок бджолиного воску, голка, ножиці, а також трішечки терпіння і любові до вибраної справи.

Перед початком плетіння на хвилинку занурюємо соломку в воду, щоб вона стала м'якою та еластичною.

«Художній розпис тканини»

(проводить Ліана Петрівна Серьогіна,
художник, м. Одеса)

З давніх часів відомо кілька видів техніки нанесення рисунка на тканину. Це: сухий розпис, холодний і гарячий батік. Ці техніки мають як спільні, так і відмінні риси.

Для розпису потрібні: дерев'яна рама, на яку натягають тканину; посудини для барвників; резерв (для холодного батіка); віск (для гарячого батіка); спеціальний інструмент - тьянтинг. Як правило, для розпису використовують бавовняні або шовкові натуральні тканини.

Багато століть тому існувало не так багато засобів фарбування тканини. Нині,

вже таке знайоме слово «батік», веде своїм корінням до далекого сходу. Матеріалом для нього слугувала справжня шовкова тканина. Зараз батік має дуже широке призначення. Цією технікою прикрашають як побутові речі: одяг, хустки, скатертини, так і творять справжні витвори мистецтва - панно і картини.

Для батіка застосовують спеціальні інструменти:

- фарби спеціальні текстильні фірмові, або анілінові барвники;
- спеціальна скляна трубочка;
- рама з натягнутою

тканиною;

- готовий резервуар.

Для успішного результату, перед початком роботи, потрібно зробити ескіз в реальному розмірі, підкласти ескіз під раму (зі зворотнього боку тканини, натягнутою на раму). Раму до початку роботи треба обклеїти скотчем, щоб зайва фарба не поглиналася деревом і потім не зіпсувала роботу. Тканину закріпити на рамці кнопками. Спочатку, по контурах ескізу, проводять скляною трубкою з резервом, він виконує функцію бар'єру і не дозволяє фарбам змішуватись. Після його остаточного висихання можна починати розфарбовування тканини. Для цього фарби наносять пензликами. Також можна використовувати морську і столову сіль, порошок ані-

лінового барвника для фактуризації розпису. Для більш яскравого кольору і закріплення результату, слід прокрити весь розпис розплавленим парафіном зі свічки за допомогою великого пензля, а потім зняти тканину з рами і прасувати, підкладаючи з двох сторін велику кількість газет, потім випрати з додаванням бензину чи керосину. За допомогою батику можна прикрашати оселю, оздоблювати одяг, надати нове життя старим речам, а також виразити свої творчі здібності у створенні декоративних панно.

Вибійка, або декоратина техніка друку на тканині, - це прекрасна сторінка багатого народного мистецтва. Масового поширення в Україні ця техніка набула на початку XIX ст.

Для вибійки, в основному використовувались тканини домашнього виготовлення з льону та конопель, рідше - з бавовняних та шовкових тканин. Полотно для вибійок повинно бути гладеньким, без зайвих потовщень. Нині

промисловість випускає полотно гладенької структури, тому можна досягти високої якості вибійки.

Вибійку виконували вибивними дошками з деревини груші або липи. Спочатку намічали контури рисунка олівцем, а потім різали дошку спеціальними різцями, які виготовляли самі майстри.

Для малюнку, в основному застосовували натуральні барвники. Так, фарби чорного кольору виготовляли із сажі хвойної деревини, синього - із суміші настою індиго і свинцевого білила, коричневого - із суміші вохри і свинцю. Фарби розтирали на лляній олії, яку варили у глиняних горщиках на відкритому вогні.

Потрібно пам'ятати, що якість вибійки залежить від якості полотна, вибивних дошок та фарб.

І народна, і сучасна вибійки за мотивами орнаментатції поділяються на геометричні та рослинні. Саме у народній вибійці дуже популярним був мотив «зірочок», які вибивали по ткани-

ні в роздріб або по вертикалі, у поєднанні з кольоровою вертикальною смугою. У цих вибійках різко контрастні кольори об'єднувались введенням дрібніших елементів, які справляли враження іскристості і своєрідної динамічності.

У народній вибійці широко використовували мотиви рослинного орнаменту. Так, мотиви букетів склалися з великих і дрібних квіток, гілочок, листя. Інколи стеблини переходили немов би у великі хвилеподібні гілки, на яких з одного або двох боків було розміщено різні квіти, листя тощо.

Особливою красою відзначалися вибійкові хустки з

домотканого полотна. Орнаментація цих хусток мала складну композицію. Так, у центральній частині площини розміщували в шаховому порядку дрібні квіточки, букетики та інші мотиви, а на широкій каймі - великі квіти. По краю хустки часто нав'язували кольорову бахрому з шерсті або шовку, яка об'єднувала і доповнювала орнаментацію.

Колористичне вирішення української вибійки базується переважно на поєднанні одноколірних орнаментальних мотивів (чорного, синього, коричневого) з білим або сірим на вибіленому полотні.

Українські майстри досконало володіли так званим резервним способом вибійки, при якому орнамент на тканину наносили з вибивної дошки не фарбою, а розчином вапна. Після цього тканину фарбували звичайним холодним способом, занутивши на кілька годин у бочку з розчином барвника. Фон тканини забарвлювався, а орнамент, вкритий густим шаром вапна, не забарв-

лювався. Потім тканину вимочували в розчинах, знімали шар вапна, сушили і прасували. У такий спосіб виробляли вибійку із забарвленим фоном.

Інколи для вибійки застосовували дві різні техніки в одній тканині. Це збагачувало орнаментальні та колористичні мотиви декорування тканини.

Усі засоби технічного і художнього вирішення вибійки можна застосовувати в сучасних домашніх умовах. У техніці ручної вибійки можна виконати різноманітні вироби для прикрашання інтер'єра і декорування одягу. Ці вироби цікаві своєю індивідуальністю і неповторністю.

СЦЕНАРІЙ

МИСТЕЦЬКОЇ ВІТАЛЬНІ ДО 22-ої РІЧНИЦІ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ «ВІНОК УКРАЇНІ СПЛІТАЮ З ТАЛАНТІВ РІДНОГО КРАЮ»

(22 серпня 2013 року, м. Одеса, вул. Польська, 20)

(лунають фанфари)

Голос за сценою:

В промінні сонця народився день,

Коли усе омріяне збулося.

Всі квіти світу, ніжність вся пісень

Вплелися у вітальне стоголосся.

Хай мудрість буде в юності літах,

Хай квітне твоя мова солов'їна!

З Днем незалежності, велична і свята!

Із Днем народження, моя країно!

1. Олена Таркановська «Моя Україно» на сцені з'являються ведучі

Ведучий:

Доброго дня, шановні друзі!

Ведуча:

Доброго дня шановні запрошені і гості, всі, хто завітав до

нашої мистецької вітальні «Вінок Україні сплітаю з талантів рідного краю». Ми раді вітати вас в Одеському обласному центрі української культури.

Ведучий:

Шепоче замріяний ліс слова кохання річці синьоокої, день стоїть у шелестах золота, у вибухах блакиті, в потоках музики і квітів. Обнялися голубе небо і зелені голови співучих ялин. Ніжиться під серпневим сонцем наша Україна.

Ведуча:

Україна - самостійна і незалежна держава. 22 роки випнюється від дня її народження.

Ведучий:

Україна - це край краси, радості, розкішний вінок з рути й барвінку, над якими сяють ясні зорі.

Ведучий:

Україна - це невмирущий
голос великого Кобзаря Тараса
Шевченка.

Ведуча:

Ти слухав Кобзаря? Ти чув
його вогонь,

Що заревом іскрився із-під
струн?

Горіла, мов зоря, і сяяла, як
жар,

Висока пісня кобзаревих
дум.

Дзвенить вона і досі у сер-
цях,

Відлунюється в співі журав-
лів —

Великим Кобзарем оспівана
в віках

Чарівна сила рідної землі.

2. *Артем Костенко Т.Г. Шевченко*
уривок з поеми «Іван Підкова»

Ведучий:

Україно моя - мій щасливий
барвінковий краю,

В солов'їних гаях, в жайво-
ронковій пісні в полях,
Рідна земле моя, я ріднішої
в світі не знаю,
Україно - ти пісне моя!

Ведуча:

Україна - це милозвучна рід-
на мова, вишитий рушник, роз-
крилистий танець і задушевна
лірична пісня.

3. *Олена Таркановська «Доля»*

Ведучий:

Ми щасливий народ і щасли-
вими будем до віку,

Україна, як мати, на цілому
світі одна

Україно моя, ти перлина ві-
ків споконвіку.

Україно - ти пісне моя!

4. *Світлана Рубанович «Це моя*
земля»

Ведучий:

Усюди є небо, і зорі скрізь

сяють,
І квіти усюди ростуть..
Та тільки одну батьківщину
Ми маєм...її Україною звуть.
Ведуча:
На білому світі є різні краї-
ни,
Де ріки, ліси і лани...
Та тільки одна на землі
Україна,
А ми - її доньки й сини.

5. Ольга Пасічник «Ми - діти
України»

6. Софія Ахназарова «Дощик»

Ведуча:
Ой, заграйте музики,
В мене - гарні черевики.
Ще й веселу вдачу маю,
Я танцюю, і співаю.

7. Емілія Кавецька «Черевички»

Ведучий:
Від старого і малого -
Всі ми любим щедрий сміх,
З потворного й смішного
Посміятися не гріх.
Добрий сміх не б'є, не му-
чить,
Він на світі жити учить,
Тим і бажаний для всіх
Шанувальників своїх.

Ведуча:
Гумор, прекрасний україн-

ський гумор, який живив наш народ, став його невід'ємною частиною. Пригадаймо чудову гумореску нашого земляка Миколи Шкурпели у виконанні Артема Костенка.

8. *Артем Костенко (гумор)*

Ведучий:

Мій рідний краю, Україно,
Про новий день твій вічний
спів.

Дзвени піснями солов'їно
У сонячнім вінку садів.

9. *Маргарита Єрошина, «І тільки спить»*

10. *Марія Сєрооченко, «Соловей-ко»*

11. *Наталія Петренко «За лісами, за горами»*

Ведуча:

Сміх людський — чудесна штука.

Він — мистецтво і наука.

Він — в житті і для життя,

Є основою буття.

12. *Артем Костенко, гумор*

Ведучий:

Ніч українська - небачене диво,

Вишнями зорі у небі висять.

Яблуна в квітах, мов горлиця сива,

Чути, як листя в саду шелестять.

Ведуча:

Верби над ставом стоять ледь помітні,

В купу зібрались неначе вони.

Зорі водою пливають блідо-мідні,

Прямо в далекі юнацькії сни.

13. *Олена Таркановська «Духмяна ніч»*

Ведучий:

У кожної людини є свій пісенник. Він великий або ма-

ленький, але завжди щирий. Це пісенник серця. Його не записано на папір, його не носять в кишені, не кладуть на полицю.

Ведуча:

Пісенник серця зберігається в пам'яті, тому, що містить пісні про найдорожчу людину, про матір. Є багато пісень, які створили поети і композитори про матір.

Ведучий:

На Україні був звичай, що передавався із покоління в покоління, а в деяких родинах, селах залишився і на сьогодні – передавати в спадок вишиті сорочки, різні прикраси, полотна, в якому хрестили дитину.

Ведуча:

А ще було повір'я, що сорочка вишита матір'ю та подарована на добро, на хороше життя, буде оберігати людину. Тому дівчата сорочку вишивали і дарували не будь-кому, а дорогій людині: чоловікові, братові, сину чи доньці.

14. Світлана Рубанович «Мамина сорочка»

Ведучий:

Від матері тепло й добро,

Яке у спадок всім передається.

Традицій, звичаїв краса ясна,

На Україні здавна так ведеться.

Ведуча:

Щедре і багате українське літо. Щедре і багате воно не тільки красунею - природою і добрими врожайми, але й кольоровими святами.

Ведучий:

Одним із найяскравіших, найбуяліших літніх свят наших предків є Івана Купала. Це свято молоді, свято сонця, свято землі, свято води і вогню, свято завбачення кращої долі, свято духів давнього роду нашого.

15. Олена Таркановська «Купальська»

Ведучий:

Звичаї і традиції, народне

мистецтво, які передавалися з покоління в покоління, століттями завжди були і є ґрунтом для спілкування людей, джерелом пізнання історії, культури, звідти ідуть витoki творчості. Традиційні пісня і танок, легенда і казка, малюнок і художнє ремесло стали основою сучасного народного мистецтва, пов'язаного з виготовленням речей, практично необхідних, зручних у користуванні й ошатних за формою та оздобленням.

Ведуча:

В нашому центрі стало вже доброю традицією збирати до

дружнього кола не лише читців і музикантів, співаків і танцюристів, а й майстрів декоративно - ужиткового мистецтва. Саме тому справжньою окрасою нашої вітальні є експозиція обласної виставки «Творчий розмай».

Ведучий:

Зараз - особливий час. Ми звертаємося до джерел народної творчості, до народних традицій. І як радісно усвідомлювати, що вони сьогодні оновлюються, оживають, і, мабуть, чим більше ми будемо їх знати, тим життя наше буде радіснішим, духовно багатшим.

Ведуча:

Тому, ми запрошуємо до слова чарівних жінок: мистецтвознавця Тамару Михайліченко і наставника майбутніх майстрів декоративно-ужиткового мистецтва Олену Жернову.

(виступи Т. Михайліченко і О.Жернової)

Ведучий:

Немов цілющою водою,
Що повниться по самі вінця,
Душа наповнена тобою -
О, вічна творчості кринице.

Ведуча:

Прийди до неї і напийся
Тієї чистої любові,
І почуттям своїм відкрийся,
Піди назустріч своїй долі.

16. Світлана Рубанович «Пристрасть»

Ведучий:

За збереження і розвитку традиційного народного мистецтва, активну участь у обласній виставці робіт майстрів образотворчого і декоративно - прикладного мистецтва Одещини, присвяченій 22-ій річниці незалежності України «Мистецький розмай» дипломом нагороджуються...

(нагородження учасників обласної виставки)

Ведуча:

Нехай слова і пісня милозвучна,
Для вас лунають знов і знов,
Хай будуть в серці нерозлучні
Добро, Надія, Віра і Любов!

Ведучий:

Хай вам сміється доля журавлина,
Поля розлогі колосом цвітуть,
Верба й червоні кетяги каліни
Щасливу вашу осявають путь.

17. Вікторія Ніколенко «Верба»

18. Світлана Рубанович «Але ж я тебе любила»

Ведучий:

Пречиста блакить ясніє у безмірній високості України, як праведна душа народу. Веселковою барвою розлилася вона в небесах віковичним знаменом, на якому палає золото сонця, мов святий німб.

Ведуча:

Ні, немає на світі кращого неба, ніж небо України. Висо-

ке, мов наш дух, воно благословляє свою Україну, береже у віках її материнську любов, тому його ніколи не відділити від рідної матінки-Землі.

Ведучий:

З національним святом українського народу -

Днем незалежності - ми щиро вас вітаємо!

Благополуччя, щастя, радості, натхнення,

Добра, здоров'я й злагоди бажаємо.

Нехай це свято вам наснаги додає,

В майбутнє краще доля стежку прокладе.

Ведучий:

Подивімося на своє небо і думкою, як у цій чудовій-пречудовій пісні, полиньмо аж до сонця і зірок, і гляньмо на трепетну Землю, і тоді відкриється нам на зелено-голубому обличчі планети край, що нагадує собою серце, Україна!

(на сцену виходять всі учасники концерту,

лунає фінальна пісня «Я люблю Україну»)

19. Вікторія Ніколенко «Я люблю Україну»

Матеріали підготували:

М.М. Кмітевич
А.І. Димова

Редактор:

Х.І. Іванова

Фото:

Х.І. Іванова
І.Ю. Старченко

Комп'ютерні роботи:

А.І. Димова

Відповідальний за випуск:

М.О. Діденко

**Одеський обласний центр української
культури, м. Одеса, вул. Польська, 20
т / ф: (048) 760-19-26, т.: (048) 711-78-50,
760-19-25, 760-19-27, 722-10-13**

